

POVÁLEČNÉ VÁNOCE

Dozvuky války

Po osvobození Československa byla v prosinci 1945 opět obnovena prvorepubliková vánoční tradice. „Na našich náměstích se zas objeví Vánoční stromy republiky. Mají heslo: pro děti, pozůstalé po obětech perzekuce a války a pro děti, jimž válka vzala zdraví,“ psaly počátkem prosince 1945 *Svobodné noviny*.¹ Jeden z nich stál i na Staroměstském náměstí poblíž vypálené radnice. Právě k němu opět zavítal prezidentský pár Edvard a Hana Benešovi a vložili do kasičky pod ním svůj peněžní dar. „V Brně, jak víte, je část výnosu sbírky pod Vánočním stromem určena pro děti v domově Dagmar,“ připomínaly dále *Svobodné noviny*² a uváděly příklady lidí, kteří za války přišli o své blízké a nyní se vzpomínkou na ně a jakožto uctění jejich památky přinášeli peníze a dárky opuštěným dětem.

- Narodila jsem se v roce 1940 a měla jsem pět starších sourozenců. Náš tatínek byl evangelický farář, zemřel v roce 1942, dál jsme žili jen s maminkou. Evangelické pojetí Vánoc není o Ježíškovi-nadělovači a také nemá půlnoční mši. Kam moje paměť sahá, nadělovali jsme si se sourozenci vzájemně a také chystali dárky pro maminku. Maminka postupně pekla jako dárek nejmladšímu z nás perníkovou chaloupku (svou si pamatuji, když mi bylo pět let, takže asi těsně po válce). Byla dost velká a kolem stály perníkové vykrájené figurky zvířátek a hajného, ze dveří vykukovala baba, okýnka byla zalepena červeným celofánem a při předání svítila, vevnitř hořela malá svíčka. Také tam byly mandlové hříbečky a muchomůrky. To byl dárek, na který každý z nás vzpomínal celý život. Další dárky od maminky byly věci na sebe a knížka. První vánoční knížka, o které vím, je z roku 1944 a jmenuje se *Ztratil se hvězdička* od Sylvie Matějkové-Krejčové, mám ji dodnes. Jako desetiletá jsem dostala od maminky velký dar – šponovky a větrovku, kterou s pomocí známé paní přešila po bratřech, impregnovala a obarvila. My děti jsme si

vzájemně dávaly obvykle knížky. Ale pamatuji si, jak jsem dostala od nejstaršího bratra misku se čtyřmi pomeranči. Miska byla zelená, přebalená celofánem a převázaná zelenou stužkou, ty oranžové koule jen svítily – a byly to moje první pomeranče. Ostatní sourozenci je před válkou poznali, já jsem je znala jen z vyprávění. Knížky ale byly to nejkrásnější! *Strýc Ještěd a teta Sněžka* Miloslava Bureše, *Pohádky* Boženy Němcové, *Cirkus Paviho Očka* Bohumily Sílové, *Uprchlík na ptačím stromě* Ondřeje Sekory, *Příběhy z Medové stráně*... Největším vánočním dárkem byla koloběžka, kterou jsem dostala jako šestiletá, možná sedmiletá. Byla dřevěná, na svislé části s červeným nápisem Hyko. Říkala jsem jí Hykinka a ukládala jsem si ji vedle postele ke spánku a přikrývala, od Vánoc jsem čekala na jaro a tajně jezdila po chodbě. Štědrý den jsme dlouho prožívali každý rok stejně: dopoledne tři bratři v zavřeném pokoji postavili stromeček a my tři dívky jsme v kuchyni navazovaly ozdoby a kolekce (z kolekce jsem měla a dodnes mám nejraději fondánové bonbony). Když za války kolekce nebyly, maminka fondán vyráběla sama nebo dělala povidlové bonbony a ty jsme balili do barevných papírků). Kluci vždycky pootevřeli dveře a natáhli ruku, my jsme podaly další navázané a tiše záviděly, co oni vidí a my ne. K večeři jsme mívali rybí polévku s osmaženou houskou, smaženého kapra s bramborovou kaší a angreštový kompot. Sedělo nás sedm u stolu, na osmém místě měl tatínek volné místo. Pomodlili jsme se před jídlem. A všichni se usmívali a měli hodně slavnostní pocit. Pak nejstarší bratr zmizel, musel zapálit voskové svíčky, my jsme se seřadili od nejmladšího (chodila jsem tedy vždycky jako první) po maminku, potom zazvonil a dveře se otevřely dokořán: stál tam vysoký strom a tak moc zářil! Zpívali jsme vždycky jako první *Narodil se Kristus Pán*, pak asi deset dalších písní. Sedm hlasů, tři mužské a čtyři ženské, to byl silný zvuk. Maminka a jedna ze sester zpívaly druhý hlas a myslím, že jsme všichni zpívali dost dobře. Asi v polovině zpěvu bylo čtení z Bible o Ježíšově narození. Četl vždy ten nejmladší, pokud už to uměl. Poprvé jsem četla v roce 1946. Po zpěvu došlo na rozdělení dárků: na každém bylo napsáno, komu a od koho je určen. Proto jsem věděla, že je nenosí Ježíšek. Konec Štědrého dne byl vždycky stejný, každý se „zašil“ se svou hromádkou knížek a byli jsme dlouho vzhůru. Na Hod boží jsme chodili dopoledne do kostela, odpoledne procházkou na návštěvu k příbuzným.

*Ze vzpomínky středoškolské profesorky
Vlasty Jůzlové (nar. 1940)³ ■*

První mírové Vánoce byly velmi bolestné pro řadu lidí. Jejich naděje na setkání s blízkými se definitivně rozplynula, což si bolestně uvědomovali při pohledu na prázdné místo u štědrovečerního stolu. Velmi těžké chvíle prožívaly lidické ženy. Světem lidická tragédie otřásla, a tak bylo Československo vybráno, aby vyslovilo své přání v tradičním vánočním poselství BBC nazvaném *Where ever you may be (Ať jste kdekoli)*. Vysílalo se na Boží hod vánoční ze sedmnácti míst celého světa a poslouchalo jej padesát milionů lidí. Pořad zahájil londýnský zvon Big Ben a pak se hlásila jednotlivá místa: Anglie, Singapur, Káhira, ale i slavná loď Queen Elizabeth brázdící právě vlny Atlantiku nebo letoun B-17, známý jako létající pevnost, nechyběla ani místa na Novém Zélandě, v Austrálii, Kanadě, Norsku, Francii nebo pomerančová farma v Africe. Československá reportáž byla natočena v ulici Vdov v Kročehlavech u Kladna. Li-

PRVNÍ MÍROVÉ
Vánoce

přinesou radost z naší hodnotné obuvi těm nejpotřebnějším občanům. Vám, kteří obdržíte poukaz, později, posloužíme teď alespoň pečlivou opravou.

Bata
NÁRODNÍ PODNIK

Předvánoční novinová reklama firmy Baťa z prosince 1945.
Zdroj: Svobodné noviny

dické ženy a děti se sešly v bytě štábního kapitána Josefa Horáka a Vánoce trávily s ním, s jeho anglickou manželkou a jejich dvěma synky. Kapitán Horák pocházel z Lidic, za války působil jako letec v Anglii.

Všichni se sesedli v obývacím pokoji, kde stál velký vánoční strom, pod kterým byly položeny hračky, jež lidickým dětem poslalo BBC. Když se ozvalo „přepínáme do Československa“, malý Vašek Horák (který se narodil za války v Británii a mluvil anglicky) poslal do celého světa přání veselých Vánoc a šťastného nového roku. Dodejme, že po komunistickém převratu byl kapitán Horák, tak jako všichni letci, kteří bojovali v britské RAF, perzekvován a nakonec s celou rodinou odešel opět do exilu.

■ Padají bělásci sněhu
jak lehké pápěří,
lidé, ve tváři něhu,
jdou sednout k večeři.

Hlásek klekání cinká,
noc čaruje svatý stín,
bylo tak od malinka
a bude až do šedin.

Mrtví usednou s námi
u prázdných příborů,
promluví vzpomínkami
do němých hovorů.

Slzy, jich společnice,
dnes nezohaví tvář,
roní, roní je svíce
a pohled má svatozář.

Barevné prskavky snění
jak dětství iluze,
dětinské blábolení
a písmenka na stuze.

Květiny zkřehlé a dary,
sníh míru napadl.
Živote, příteli starý,
jak jsi dnes omládl.

*Báseň Olgy Scheinpflugové Štědrý den.
O Vánocích roku 1938 zemřel její muž Karel Čapek,
v dubnu 1945 pak v koncentračním táboře Bergen-Belsen
její švagr Josef Čapek.⁴ ■*

Ale ani pro ty, kteří neprožívali bolest ze ztráty někoho blízkého, nebyly vánoční svátky lehké. Potravin, oděvů, obuvi, mýdla i uhlí byl stále nedostatek. Prvního listopadu 1945 byla provedena měnová reforma, která uvedla do oběhu nové peníze. Poměr nové československé koruny k protektorátní koruně i ke slovenské koruně byl stanoven 1:1. Kurz amerického dolaru a československé koruny byl 50:1 (v roce 1937 to bylo 28,70:1). Celková úroveň cen se zvýšila ve srovnání s rokem 1938 zhruba trojnásobně, ale dodejme, že se navýšily i mzdy. Nadále existoval přidělový lístkový systém, který umožňoval nakupovat za úřední ceny. Ale ještě koncem roku 1945 dosahovala výživná hodnota přidělů potravin jen šedesát procent doporučené normy. Pokud si lidé chtěli pořídit zboží více nebo to, které na lístky nebylo k dostání, museli ho shánět na černém trhu a zaplatit za něj několikanásobně vyšší ceny.

Vláda se snažila alespoň o Vánocích lidem trochu přilepšit. Vedle běžných lístků byly v roce 1945 vydány i mimořádné, označené jako „zvláštní přiděl k Vánocům“. Díky nim si obyvatelé Československa mohli koupit na legálním trhu 1500 g bílého pečiva nebo 1125 g pšeničné hrubé mouky, 150 g poživatin, 250 g cukru a 100 g marmelády, místo níž bylo možné obdržet dalších 75 g cukru. Měsíční přiděl bonbonů činil 20 dekagramů. Už před prvními mírovými Vánoce mi se ale začala jejich tovární výroba opět rozjíždět. V časopise *Květen* vyšla měsíc před vánočními svátky reportáž, která konstatovala, že cukru a sirupu je celkem dostatek. „Na běžícím pásu vidíte v továrně mentolky, kyselé a ovocné bonbony atd. Z těsta, smíšeného z cukru a sirupu a svařeného na 120 stupňů, do něhož bylo přidáno příslušné množství kyselinové příchuti, vyrábějí stroje tisíce a tisíce cukrátek denně. I milovníci fondánu si přijdou brzy na své: i tímto druhem bonbonů všech chuťových odstínů a náplní plní pilné ruce

Vánoční nadílka pro děti na Pražském hradě o prvních poválečných Vánocích.
Zdroj: Archiv Kanceláře prezidenta republiky, ČTK

dělnic stovky úhledných bílých krabic a bonboniér. Vánoční cukroví speciálně se ještě nevyrabí, lze však předpokládat, že na příštím vánočním trhu bude již plně zastoupeno v normálním mírovém rozsahu i kvalitě.⁵ Továrny zápasily především s nedostatkem uhlí, potřebného pro udržení strojů v chodu. Dobrou zprávou naopak bylo, že do Československa dorazily zásilky kakaových bobů, takže se od února 1946 mohlo začít s výrobou čokolády a čokoládových bonbonů.

Velmi chyběly látky. Posledních šest měsíců před osvobozením již nebylo možné dostat na lístky vůbec žádné. Drtivá většina obyvatelstva tudíž neměla zásoby a přiděly distribuované po osvobození stále nestačily. Obdobně to bylo i s obuví. Ženy ale toužily vytvořit i za této situace svým rodinám pěkné svátky, trpělivě stály v nekončících frontách, přešívaly ze starých šatů nové, s vozíky jezdily pro pytle s uhlím. I o něj byla nouze. Vláda se dokonce v prosinci 1945 kvůli kritickému stavu zásobování uhlím a nedostatku elek-

třiny usnesla na speciálních opatřeních. Bylo zakázáno rozsvěcet světelné reklamy, svítidla ve výlohách, omezit se mělo osvětlení ulic a veřejných prostranství, používání výtahů, s elektřinou se mělo důsledně šetřit i v kavárnách, divadlech, biografech. Omezily se i jízdy tramvají, úplně byl přerušen jejich provoz mezi 10. a 12. hodinou a mezi 13.30 a 16. hodinou. Byla dočasně zrušena práce v sobotu, týden byl jen pětidenní. Kde to bylo možné, měli dostat pracující kvůli nedostatku uhlí od 22. prosince 1945 do 1. ledna 1946 volno, pro děti byly vyhlášeny uhelné prázdniny od 15. prosince 1945 na „aspoň čtyři neděle“.

Nedávno skončenou válku připomínají zprávy v novinách, v prosinci 1945 se na jejich stránkách prakticky denně objevují články na hony vzdálené vánoční idylické atmosféře – především zprávy z Norimberského procesu, v jehož rámci stanuli před mezinárodním soudním tribunálem nacističtí váleční zločinci. Ve štedrovečerním rozhlasovém projevu se k letům okupace pochopitelně vrátil i prezident Edvard Beneš: „Bylo mým zvykem, od mého zvolení roku 1935 a po celou dobu války, obracet se na vás o vánočních svátcích s politickým rozhlasovým poselstvím. Zvláště v době okupace bylo to pro mne takřka povinností a slyšel jsem z úst četných svých posluchačů doma, že to bývalo pro mnohé útěchou a posilou tehdy v té těžké minulosti a pro jiné pevnou nadějí v naši lepší budoucnost. Přistupuji dnes k mikrofonu s jistým pohnutím, maje k vám mluvit o prvních svátcích vánočních opět v osvobozené vlasti.“⁶ Svě posluchače ujistil, že ví o jejich každodenních starostech, o špatném zásobování především moukou, masem, uhlím a šatstvem, a dodával jim naději, že jde o věc dočasnou. „Chtěl bych nyní obrátit list na lepší stránku a říci vám aspoň několik slov příznivějších. Řešíme právě veliké své problémy politické. Odsun Němců z Československa je veliká revoluční a pro nás radostná a uspokojující událost. Mohli jsme tyto výsledky očekávat v době našich útrap v roce 1938? Slyšeli jste v těchto dnech z Norimberka plány K. H. Franka a tzv. protektora Neuratha o zničení našeho národa a naší země. Dnes nám spojenci zaručují vystěhování Němců během r. 1946 z naší země. Je to spravedlnost dějin, jedna z nejoprávněnějších a nejvyšších, k níž se po této válce dojde. Je to jedna z velikých našich národních událostí, která aspoň vnitropoliticky

úplně změni celé budoucí dějiny našeho národa. Važme si toho, radujme se z toho a provedme to důstojně a lidsky a z mravního hlediska bezvadně,“ řekl k tehdy probíhajícímu odsunu Němců z Československa.⁷ O rok později bude Beneš ve svém štědrovečerním projevu mimo jiné hovořit o úbytku obyvatelstva, který souvisel právě s vysídlením Němců, a vyzve mladé lidi, aby více vstupovali do manželství a plodili děti, aby tak nahradili úbytek populace: „To ovšem znamená, že každé takovéto manželství má zvýšenou povinnost vůči svému národu v tomto směru, že ne již třetí dítě, jak tomu bývalo, znamená populační přírůstek, nýbrž teprve dítě čtvrté.“⁸ Beneš věděl, o čem hovoří – již v roce 1945 prožívalo Vánoce v pohraničí více než dva miliony dvě stě tisíc českých a slovenských osídlenců, kteří obdrželi pod stromeček od státních úřadů speciální osídlovací příspěvek.

Vánoční projev pronesl Edvard Beneš už jen v roce 1947. Pak jej u rozhlasového mikrofону nahradil předseda vlády Antonín Zápotocký. Ale vraťme se ještě k období před komunistickým převrácením a připomeňme vánoční charitativní činnost prezidentovy manželky – Hany Benešové. Podpořila a osobně se zúčastnila nespočtu akcí – v roce 1946 např. slavnostního rozsvícení Vánočního stromu republiky, výstavy Přípravujeme Vánoce, nadílky na Pražském hradě, vánoční besídky Armáda dětem, pořádané Československým červeným křížem (ČČK), o rok později kromě opětovné záštity nad akcí „Vánoční strom republiky“ a nadílky na Hradě také například vánočního bazaru ČČK na pražském Žižkově, nadílky pro děti v Lucerně, organizované ČČK, vánoční besídky Klubu mládeže nebo nadílky pro děti zaměstnanců v ČKD.

Vánoce s tetičkou UNROU

„Milá tetičko Unro, nevíme, jak vypadáš, ale jsi jistě taková hodná stará paní. Asi jako babička Boženy Němcové, ta byla nejhodnější ze všech babiček,“ začínal dopis jedné holčičky, který před Vánocemi 1945 otiskly *Svobodné noviny*.⁹ Pisatelka v něm prosila záhadnou paní Unru, aby jí a jejím sourozencům přivezla dobroty, které si pamatovala z předválečných let a které její mladší sourozen-

Přijímání zásilek UNRRA v Československu o Vánocích 1947. Portréty Edvarda Beneše a T. G. Masaryka budou o rok později při obdobných akcích nahrazeny portréty Klementa Gottwalda a J. V. Stalina.

Zdroj: Archiv autorů

ci ještě nikdy neochutnali – čokoládu, kakao, datle, fíky a pomeranče. Dočkala se? A komu to vlastně psala?

UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration, česky Správa Spojených národů pro hospodářskou pomoc a obnovu) byl vůbec první projekt mohutné mezinárodní humanitární a rozvojové pomoci v dějinách. Začalo se o něm uvažovat už v době, kdy druhá světová válka zdaleka nebyla u konce. V listopadu 1943 se na něm ve Spojených státech shodlo více než čtyřicet zemí – budoucích signatářů OSN. Cílem UNRRA bylo zabránit hladu a epidemiím nakažlivých nemocí (v živé paměti byla španělská chřipka, které po první světové válce padly za oběť miliony lidí) a pomoci zemím zpustošeným válkou postavit se znovu na nohy. Na akci UNRRA se nejvíce podíleli Američané (více než dvě třetiny všech nákladů). Cítili to jako morální povinnost, pro-

tože USA nebyly válkou přímo zasaženy a skýtaly obrovský hospodářský potenciál. Země, kterým byl nárok na pomoc ze strany UNRRA přiznán, ji obdržely zdarma a platily jen administrativní výdaje a částečně dopravu. Československo na jednáních ohledně UNRRA zastupoval Jan Masaryk a nutno říci, že se mu podařilo domluvit pomoc velkorysou. Dodávky zboží s nápísem UNRRA k nám začaly směřovat s postupným osvobozením. Budily rozruch. Vedle základních potravin totiž přicházely také ty, které dospělí roky neviděli a děti narozené během okupace je znaly jen z vyprávění – například rýže, makarony, kakao, káva, burákové máslo, ovocné džemy a šťávy, skořice, vanilka, hrozinky, čokoláda, kvalitní čaj, sušené a kondenzované mléko, sardinky, vejce a také předmět touhy snad všech tehdejších dětí – žvýkačky. Některé z těchto potravin byly u nás naprosto neznámé – například burákové máslo, sušené maso nebo grapefruitové, rybízové a rajčatové džusy. Některým lahůdkám americké provenience však na chuť nepřišli – například vepřovému s hruškovou omáčkou nebo šunce s rozinkami. První mírové Vánoce v roce 1945 byly tedy poznamenány přetrvávajícím lístkovým systémem, ale UNRRA spektrum zboží výrazně obohatila. Navíc všechno její zboží bylo atraktivně zabaleno. Obaly od tyčinek Mars, žvýkaček, džemů nebo máslových sušenek byly tak lákavé, že si je lidé schovávali a někteří je opatrují dodnes.

UNRRA k nám ale nedodávala jen potraviny. Také šatstvo, látky, léky a zdravotnický materiál, mýdlo, cigarety a další zboží. Mezi lidi se od května do prosince 1945 i díky dodávkám UNRRA dostalo šest milionů párů bot, což bylo ale zoufale málo, když uvážíme, že v roce 1937 se prodalo téměř 30 milionů párů obuvi.

Celkem Československo obdrželo pomoc za zhruba 270 milionů dolarů. UNRRA také pomáhala organizovat návrat vězňů z koncentračních táborů nebo pátrala po dětech zavražděných do Německa. Její činnost byla v Československu oficiálně ukončena k 30. červnu 1947, ale dobíhala ještě několik následujících měsíců.

- Milá slečno Lily, děkuji Vám mnohokrát za tři balíčky, které jsem od Vás dostal. Došly v pořádku a způsobily u nás mnoho a mnoho radosti. Tolik dobrot. Musím se zmínit o jedné důležité věci, kterou mi Vaše balíčky

připomínají – o akci UNRRA. Ta vykonala pro nás nesmírně mnoho a bez ní by asi bylo u nás mnoho hladu. Lidé vděčně uznávají její význam a každé malé dítě ví, co je to UNRRA.

*Z dopisu překladatele, básníka a esejisty Emanuela Frynty
rodinné přítelkyni Lily Landerer žijící v USA¹⁰ ■*

Positivní přínos UNRRA pro zlepšení hospodářské situace v Československu nemohl přehlédnout ani nově založený satirický časopis *Dikobraz*, jehož redakce se netajila sympatiemi pro komunismus a Sovětský svaz. Počátkem prosince 1945 zveřejnil karikaturu, na níž je vyobrazen Mikuláš s plným pytle dárků. Je však obklopen plačícími anděly, a dokonce jedním taktéž truchlícím čertem. Vše vysvětluje text pod karikaturou – Mikuláš v něm svým spolupracovníkům říká: „Tak do Československa se letos vůbec nejede. Tam už toho každéj dostal od UNRRy, že už o žádnou nadílku vůbec nestojí.“¹¹ V následujících letech bude již *Dikobraz* o Spojených státech a jeho zahraniční politice psát a kreslit v poněkud jiných barvách. Poté co komunisté převezmou v únoru 1948 moc, dostane se UNRRA tak jako všechno americké a západní, tedy „imperialistické“, na index. Bude o ní dovoleno publikovat jen pár hanlivých článků, nejapných kreslených vtipů a básniček. Ve školách se o ní, stejně jako o našich letcích působících za války ve Velké Británii nebo o skutečnosti, že Plzeň osvobodili Američané, nebude smět mluvit. Slovo UNRRA mělo být z naší historie vymazáno. Ale chceme-li popsat každodenní život v Československu těsně po druhé světové válce, nemůžeme UNRRA opomenout. Pátrá-li dnes člověk mezi pamětníky, udělá zajímavou zkušenost. Lidé se při slově UNRRA rozzáří a začnou nadšeně vyprávět o potravinách v krásných obalech, které předtím neviděli skoro celou válku nebo je ochutnali vůbec poprvé v životě. Jistě, v jejich dnešních veskrze pozitivních vzpomínkách hraje svoji roli i fakt, že pár let po skončení druhé světové války byla spuštěna „železná opona“ a mnohé to dálkou vonící a atraktivně zabalené západní zboží se pro většinu z nich stalo nadlouho nedostupným.

■ Na přelomu let 1946 a 1947 vysvitla naděje, že rostoucí nabídka zboží postupně potlačí černý trh. Ale neúroda, ukončení hlavní etapy dodá-

vek UNRRA a uvolňování peněz z vázaných vkladů vedly k opětovnému rozevírání nůžek mezi legálními a nelegálními cenami. V prosinci 1948 byly černé ceny potravin dvoj- až pětinasobkem úředních cen, textilu a obuvi čtyř- až pětinasobkem, uhlí a cigaret dvojnásobkem. Například úřední cena kilogramu vepřového byla 46,50, na černém trhu 274 korun, úřední cena kilogramu mouky byla 7 korun, na černém trhu 30,50, úřední cena kilogramu chleba byla 5 korun, cena na černém trhu 12,40, úřední cena kilogramu mýdla byla 40 korun, na černém trhu 205 korun. Obchodovalo se i s nároky na přiděl zboží, průměrná cena za lístek na maso na čtyřtýdenní období byla 222 korun, průměrná cena 1 bodu lístku na oděv zase 8,30. A jaké byly mzdy? V roce 1946 činila průměrná měsíční mzda 2665 korun, v roce 1947 to bylo 3120 korun a v roce 1948 pak 3490.¹² ■

Poslední vánoční fejeton Pavla Tigrida

V následujících letech se hospodářská situace v Československu poněkud zlepšila, což se promítlo i do oslav Vánoc. Některé potraviny sice stále podléhaly přidělovému systému, ale celkově byla situace českých rodin přece jen příznivější. Svědčí o tom i skutečnost, že již v roce 1947 jsou opět jako vánoční dárky nabízeny knihy. Pod sloganem „Smějte se a darujte smích!“ tak byla například propagována humoristická kniha Václava Laciny *Snobi táhnou*, která satirickou formou kritizovala české maloměšťáctví v duchu Karla Poláčka.¹³ Příliš k smíchu již není skutečnost, že se tento soudce a příležitostný spisovatel zanedlouho stane jedním z organizátorů politických procesů v Československu.¹⁴

Poslední svobodné Vánoce v roce 1947 probíhaly v poněkud zvláštní atmosféře. Na jedné straně se zdálo, že vše běží při starém – na náměstích se pod Stromy republiky vybíralo do kasiček, životní úroveň se zvyšovala, hospodářská produkce rostla. Na druhou stranu ale pod touto fasádou doutnal skrytý boj o budoucí směřování země. Zejména komunisty ovládané tiskoviny již delší dobu vyzdvihovaly sovětské metody a útočily na představitele „domácí i zahraniční reakce“. V této atmosféře vyšel 25. prosince 1947 v *Lidové demokracii* vánoční fejeton Pavla Tigrida, který byl ve své době výjimečným